

## PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložila studentka: Tereza Jandová

**Název práce:** Životní cesty mladých lidí s mentálním postižením v období přechodu ze školy do dospělosti. Analýza uplatnění absolventů vybrané střední školy

**Oponoval:** Jan Kaňák

### 1. CÍL PRÁCE

Autorka si v textu práce klade za cíl „zjistit, jaké jsou možnosti či meze uplatnění absolventů vybrané střední školy s obory kategorie E“. Přičemž autorka specifikuje, že ji zajímají

- Zkušenosti
- Výzvy, které překonali
- A strategie volené pro překonání překážek.

Cíl se mi jeví jasně formulovaný, ohraničený a specifikovaný. Nejsm si jen jist, jak široké publikum nalezne onen propůjčený hlas. Abych nebyl špatně pochopen, nechci tím jakkoliv zesměšňovat, nebo zpochybňovat snahu a práci autorky, jen by bylo asi dobré promyslet, jak jinak, než formou bakalářské práce, uložené v archivu, tento hlas šířit a zvýznamnit. Myslím, že tento akcent (dále pak také formulovaný ve vztahu ke koncipování struktury bakalářské práce) by měl směřovat také do jiné formy textu, než je akademická kvalifikační práce. Předkládaná práce ale jasnou odpověď na to, jaké jsou zkušenosti, jaké jsou výzvy a jaké strategie komunikační partneři volili, nepřináší. V tomto ohledu je dle mého cíl z části nenaplněný. Pokud „pro většinu našich respondentů bylo nebo stále je náročné najít práci“, jaké strategie tedy volili ti, pro něž to „bylo náročné“ a jaké ti, pro které to „stále je náročné“? Co vnímali jako výzvy? K čemu v rámci porozumění tématu slouží kvantitativní ukazatele dotazníkového šetření?

### 2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ

Autorka v textu **konceptuální části** bakalářské práce vymezuje termíny mentální postižení, etiologie mentálního postižení, vymezuje podpurná pracoviště pro žáky s mentálním postižením a také popisuje podoby vzdělávání pro osoby s mentálním postižením. Ve vztahu k obsahu textu je ale nutné říci, že se jedná spíše o základní vymezení. Pokud tak např. autorka píše, že vymezila „s oporou o odborné zdroje“ termín mentální postižení, bylo by vhodné říci, že ty zdroje byly dva. Když pak svoji pozornost obrací k člověku, asi by bylo vhodnější, spíše než na organizaci (SPMP ČR) odkázat k celému spektru disability studies. Místy se v textu objevují dílčí nepřesnosti, především pak ve vztahu k tranzitním plánům a podpoře tranzice, kterou v ČR rozhodně nerealizuje jen Rytmus (viz např. <http://www.jus.cz/tranzitni-program?p=3>; nebo projekt „Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pro ČR“). Každopádně to, že je dostatečný prostor věnován právě tématu přechodu ze školy do dospělosti je rozhodně adekvátní krok. Ocenění hodné je také pražení kapitoly 3.5, tedy současným znalostem o přechodu ze školy do zaměstnání / dospělosti u lidí s mentálním postižením. Následující kapitola pak základně představuje teorii životních drah. S ohledem na cíl práce vnímám tuto kapitolu jako stěžejní v tom smyslu, že nabízí možný vstupní pohled pro metodologické zaměření práce. Dále pak jsou v textu základně představeny sociální služby (což se mi s ohledem na cíl jeví jako sice související, ale nikoliv nutné) a dále pak oblast zaměstnávání lidí s mentálním postižením.

V **metodologické části** předkládané bakalářské práce se autorka práce věnuje všem podstatným oblastem, které by měly být v této práci zmíněny. Po formální stránce je v tomto ohledu zcela adekvátně zpracována. Obsahově mi ale není jasné několik oblastí:

- Není mi jasná vazba (tím myslím, že mi není jasná z textu, nikoliv, že by ji neměla nějak promyšlenou autorka) mezi dílčími cíli, které autorka uvádí a mezi hlavním cílem práce. Protože mi z textu není zřejmé, jak autorka chápe „možnosti“ a „meze“ (u „uplatnění absolventů“ se domnívám, že je tento termín spojen s nalezením zaměstnání), je obtížné říci, zda druh trhu práce, studium jednoho, či více oborů, či přidělený stupeň podpůrných opatření má s těmito možnostmi a mezemi něco společného. Pokud by autorka vazbu promyšlenou neměla, bylo by možné říci, že se v dílčím cíli 1 ptá na oblasti, které ale nevedou k naplnění celkového cíle práce.
- V dílčím cíli 2 se objevuje specifikace cílové populace výzkumu na žáky s potřebou podpůrného opatření, které se ale neobjevuje v cíli práce tak, jak jej autorka definuje již z počátku předkládaného textu.
- Není mi také zřejmý proces operacionalizace – tedy, jakým způsobem autorka s ohledem na rámec vymezený v kapitole 4 (teorie životních drah) formulovala položky do dotazníku a položky do rozhovoru (pokud tedy dobře chápu to, že teorie životních drah tvoří rámec úvah autorky o zkoumání tématu přechodu mezi školou a dalším životem lidí s postižením). Nerozumím ani tomu, z jakého důvodu se autorka v rozhovorech ptala na celou životní dráhu, pokud jejím cílem je *zjistit, jaké jsou možnosti či meze uplatnění absolventů vybrané střední školy s obory kategorie E*.

Data kvantitativní povahy jsou pak **prezentována** skrze tabulky se základním popisem jejich obsahu, místy doplněné o proporční zastoupení vyjádřené v procentech. Životní příběhy jsou zpracovány přehledně, ale velmi krátce. Prezentace dat po jednotlivých doménách je doplněna o citace rozhovorů a je tedy možné vnímat ukotvení v datech.

### 3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA

Po formální stránce autorka předkládá ucelenou práci adekvátního rozsahu, adekvátní formy a přehledně (co do rozlišení jednotlivých kapitol) zpracovanou. Využívá odborné zdroje, které adekvátně odkazuje a cituje. Jak již bylo výše řečeno, je super, že se autorka nevyhýbá ani textům výzkumné produkce k tématu, které zkoumá.

### 4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE

V předloženém textu lze ocenit zaměření, snahu podívat se na přechod ze vzdělávacího systému do pracovního života, zaměření na životní dráhy. Tento slibně nastavený směr (včetně, dle mého, dobře formulovaného cíle) ale autorce, lidově řečeno, utekl v rámci metodologie (alespoň takto to vnímám), kde není jasné, jakými kroky a úvahami byla operacionalizace řízena a jak se vztahuje k cíli práci. Tím pádem pak i zjištění v podstatě na cíl práce neodpovídají zcela, či je odpověď nejasná.

### 5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ

Prosím studentku, aby se v rámci obhajoby věnovala následujícím podnětům:

- 1) Prosím o bližší osvětlení zaměření dílčího cíle 1 k celkovému cíli práce a to především ve vztahu k vymezení možností a mezí uplatnění.
- 2) Prosím o bližší vysvětlení procesu operacionalizace – tedy jak vznikly položky do dotazníku a jak interview guide.
- 3) Prosím také autorku, aby jasně pojmenovala, *„jaké jsou možnosti či meze uplatnění absolventů“* a jasně také popsala ony zkušenosti, výzvy a strategie

### 6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA:

Předkládanou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a v závislosti na průběhu obhajoby a zodpovězení položených otázek navrhuji hodnocení dobře (3).

Datum: 13. května 2024

Podpis: